

НОВИ САД - На данашњи дан 1992. године проглашен је Закон о војсци Српске Републике у Босни и Херцеговини, чиме је створен правни оквир за војску која је после повлачења ЈНА остала да штити Србе у БиХ.

Данас је уторак, 19. мај, 139. дан 2026. До краја године има 226 дана.

1536 - Одрубљена је глава Ани Болен, другој жени енглеског краља Хенрија VIII, четири дана пошто је суд "установио" да је крива за прељубу и инцест.

1649 - Први пут је употребљен назив "Комонвелт", којим је Оливер Кромвел означио енглеску републику. На империјалној конференцији 1926. усвојен је назив "Комонвелт нација", који се од 1931. користио уместо назива Британска империја.

1762 - Рођен је немачки филозоф Јохан Готлиб Фихте, истакнути представник немачке класичне идеалистичке филозофије, професор универзитета у Јени и Ерлангену, ректор Берлинског универзитета. У "Говорима немачкој нацији" 1807. и 1808. допринео је јачању отпора Немаца француском цару Наполеону I, али и буђењу немачког шовинизма. Дела: "Покушај критике свег откривења", "Основа целокупне теорије науке", "Основа природног права према принципима теорије науке", "Систем теорије морала према принципима теорије науке".

1802 - Наполеон Бонапарта установио је у Француској Орден легије части за цивилне и војне заслуге.

1825 - Умро је француски социјалиста утописта Клод Анри Сен Симон, који сматрао да

традиционалну државу ваља заменити индустријским друштвом и да аристократи, војници и бирократи треба да уступе место индустријалцима, радницима и сељацима. Дела: "Индустријски систем", "Индустрија или политички, морални и филозофски разговори у интересу свих људи оданих корисном раду и независности", "Писма женевског грађанина савременицима", "Ново хришћанство", "Стари и нови политички систем".

1861 - Рођена је аустралијска певачица Хелен Портер Мичел, позната као Нели Мелба, један од највећих колоратурних оперских сопрана крајем 19. и почетком 20. века. С великим успехом деценијама је наступала у готово свим највећим оперским кућама у свету, укључујући лондонски Ковент Гарден и њујоршку Метрополитен оперу.

1864 - Умро је амерички писац Натанијел Хоторн, један од првих значајнијих америчких романиста. У романима и приповеткама приказао је морално-религиозну пуританску традицију и њено опадање у Новој Енглеској. Писао је у песимистичном маниру, при чему су га заокупљале теме греха, преступа и охолости. Испољавао је склоност ка апстракцији и алегорији, па су његови ликови више оваплоћење моралних начела него живе личности. Дела: романи "Скарлетно слово", "Кућа са седам забата", "Блајделска романса", "Мермерни фаун", приповетке "Двапут испричане приче", "Живописне приче за децу".

1890 - Рођен је карикатуриста Петар "Пјер" Крижанић, један од родоначелника српске карикатуре, писац и есејиста, један од оснивача "Ошишаног јежа". Рођен у Глини, на Банији, дошао је у Београд 1922. и запослио се у "Новом листу", а 1923. прешао је у "Политику".

1890 - Рођен је вијетнамски државник Нгујен Тат Тан, познат као Хо Ши Мин, председник Демократске Републике Вијетнам (Северни Вијетнам) од проглашења 1945. до смрти 1969. и вођа борбе против јапанске армије, француских колонијалних трупа и америчке инвазионе војске. Од 1917. радио је у Француској, где је 1920. постао члан Комунистичке партије Француске, а 1930. основао је Комунистичку партију Вијетнама. У Другом светском рату, кад је Јапан окупирао Вијетнам, створио је јак ослободилачки покрет, језгро будуће армије, која је нанела одлучујуће поразе Французима и потом Американцима, захваљујући чему су Северни и Јужни Вијетнам уједињени 1976.

1898 - Умро је енглески државник Вилијам Гледстон, који је као вођа либерала између

1868. и 1894. четири пута био премијер Уједињеног Краљевства. Легализовао је 1871. радничке синдикате и 1884. извршио тзв. трећу парламентарну реформу. Покушао је да реши ирско питање на основу ирске самоуправе, али су га у томе омели либерали-унионисти и конзервативци. Противио се надирању Аустроугарске на Балкан и имао је извесно разумевање за национална права балканских народа. Настављајући освајачку политику конзервативаца, 1882. заузео је Египат.

1906 - Званично је отворен тунел Симплон испод Алпа између Италије и Швајцарске, дуг 19,77 километара.

1912 - Умро је пољски писац Болеслав Прус, најзначајнији пољски реалиста. У делима је писао о борби Пољака против германизације, а у листу "Куријер варшавски" објављивао је врло читане хронике. Учествовао је у устанку који је 1863. подигла револуционарна странка "Црвених". Устанак је имао и социјалну и антируску ноту. Дела: романи "Лутка", "Вал се враћа", "Мртва стража", "Еманципована жена", "Фараон", збирке приповедака "Станар поткровља", "Јакубов сан", "Балска хаљина", "Проклета срећа", "Ситнице", "Вечерње приповетке".

1925 - Рођен је Малколм Литл, познат као Малколм Икс (X), ватрени проповедник црначког национализма у САД, који је он описивао расни понос. Убијен је у Њујорку фебруара 1965. док је говорио окупљеним присталицама.

1928 - Рођен је камбоџански диктатор Пол Пот. Предводећи герилску армију "Црвених Кмера", поразио је режим генерала Лон Нола у априлу 1975, или "нулте године", како су је означили нови властодршци. "Брат број један", како су га називале присталице, испразнио је градове отеравши у радне логоре широм земље готово сво становништво. Морталитет у тим радним центрима био је огроман ("поља смрти"), све до краја децембра 1978. када је маоистички режим "Црвених Кмера" збачен вијетнамском окупацијом Камбоџе (тада Кампуџија).

1930 - Беле жене у Јужној Африци добиле су право гласа.

1935 - У саобраћајном удесу погинуо је британски пуковник Томас Едвард Лоренс, назван Лоренс од Арабије, археолог, истраживач, писац и ратник. Истакао се у борбама

на Блиском истоку током Првог светског рата, када је окупио Арапе непријатељски расположене према Турској. Пошао је из Хеџаса у данашњој Сауди Арабији (Хеџас је тада био турска територија) према северу (данас Јордан, Сирија, Ирак) и пресудно је утицао на формирање тих држава (у прво време као британске мандатне територије, осим Сирије и Либана који су били француски) као и на устоличење локалних династија. Спретно користећи жељу Арапа за ослобођењем од Турске, остварио је многе циљеве британске колонијалне политике. Написао је сећања: "Седам стубова мудрости", на српском објављена као: "Устанак у пустињи".

1977 - Последња композиција "Оријент експреса" кренула је пут Истанбула. "Оријент експрес" покренут је октобра 1883, тада са почетном станицом у Паризу. Потом се кретао од Лондона пут Истанбула, са више рута. Био је то, осим на самом почетку, изразито луксузан воз и, због својеврсне егзотике, предмет литерарних и филмских обрада. Поступно је гашен од 1962, да као стална рута коначно био обустављен маја 1977. Осамдесетих је извесно време под тим меном постојала туристичка железничка рута на релацији Париз Беч, по неразумној цени.

1989 - Усред масовних студентских демонстрација у Пекингу смењен је генерални секретар Комунистичке партије Кине Џао Џијанг, јер се успротивио ванредним мерама и примени силе против демонстраната.

1992 - Двојица лекара који су обавили аутопсију председника САД Џона Кенедија, убијеног 1963, потврдила су да је он погођен с два метка испаљена спреда и из супротног правца, што је оборило званичну верзију о једном атентатору.

1993 - Код Медељина се срушио колумбијски авион типа "Боинг 727", што није преживео нико од 132 особе у авиону.

1994 - Умрла је бивша америчка "прва дама" Жаклина Кенеди Оназис, супруга председника САД Џона Кенедија убијеног 1963. у атентату. Пет година после његовог убиства, удала се за грчког бродовласника Аристотела Оназиса, којег је такође нацивала.

1997 - У Бангладешу је циклон усмртио најмање 350 особа, а више од милион људи

претворио у бескућнике.

1998 - Индонежански студенти упали су у зграду скупштине у Џакарти, захтевајући оставку шефа државе Сухарта.

1999 - Авиони НАТО отпочели су нападе на затвор у Истоку, које су поновили наредних дана, усмртивши најмање 100 затвореника, а у бомбардовању цивилних циљева у Гњилану убијено је пет лица.

2000 - Маскирани људи упали су у зграду скупштине Фиџија и заробили посланике и чланове владе, укључујући председника владе те острвске пацифичке земље. Вођа удара објавио је да је владајућа коалиција дискриминисала аутохтоно домородачко становништво, фаворизујући етничке Индусе.

2004 - У нападу два америчка хеликоптера на ирачко село Макар ел Диб близу границе са Сиријом убијен је 41 цивил, међу којима петнаесторо деце.

2006 - Преминуо је академик Владимир Пантић. Редовни члан Српске академија наука и уметности, цитолог и компаративни неуро ендокринолог. Рођен је 1921. године у Међулужју а дипломирао је на Ветеринарском факултету у Београду на коме је прошао сва звања од асистента до редовног професора. Оснивач је Одељења за цитологију и ембриологију на Институту за биолошка истраживања "Синиша Станковић" и лабораторије за електронску микроскопију Института за примену нуклеарне енергије у пољопривреди, ветеринарству и шумарству.

2007 - У Румунији је одржан референдум на којем је председник Трајан Басеску добио око 75 одсто гласова подршке. Референдум је сазван да би се одлучило о његовом опозиву. Румунска скупштина је претходно суспендовала Басеску са места председника државе, под оптужбом да је кршио Устав. У позадини покушаја смене било је његово супротстављање локалним тајкунима.

2016 - Приликом пада путничког авиона компаније "Еџиптер", који се кретао од Париза

ка Каиру, и срушио се у Средоземно море око 290 километара северно од Александрије, погинуло је 66 особа.

2018 - Филип Шарлије, француски антрополог и специјалиста судске медицине, обраћајући се јавности, побио је шпекулације о коначној судбини Адолфа Хитлера, односно потврдио је, након стручне експертизе, да је нацистички лидер дефинитивно умро 30. априла 1945. године. Руске власти дозволиле су Шарлијеовом тиму да испита Хитлерове посмртне остатке. По речима научника, морфологија костију је потпуно упоредива с рендгенским снимцима Хитлерове лобање који датирају годину дана пре смрти. Стручни налази објављени су у публикацији "European Journal of Internal Medicine".

2022 - У Београду, у цркви Светог Саве на Врачару, одржана је литургија помирења коју су служили Порфирије патријарх српски и Стефан архиепископ охридски и македонски, са архијерејима обе цркве. Овим чином, после 55 година раскола Црква у Македонији враћена је у литургијско и канонско јединство са СПЦ. Васељенска патријаршија претходно је, десет дана раније, признала Охридску архиепископију као канонски важећу. Црква у Македонији добила је аутономију 1959, од СПЦ, а једнострано је прогласила отцепљење 1967. и од тада је била у расколу са целим православним светом.

2024 - Председник Ирана Ебрахим Раиси и министар спољних послова те земље Хосеин Амир Абдолахијан погинули су када се њихов хеликоптер срушио док је прелазио изнад планинског терена током јаке магле, на северозападу Ирана, у региону Верзеган, у граничном појасу са Азербејџаном.

(Танјуг)